

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 14 februari 1925 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner med förslag till lag angående förfarande vid slakt.

Första lagutskottet har till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 26 i första kammaren av herr *Alfred Petré*n m. fl, och nr 35 i andra kammaren av herr *Ward* m. fl.

I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte för sin del antaga följande av de svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund utarbetade förslag till

Lag angående förfarande vid slakt.

§ 1.

Vid slakt av husdjur skall djuret bedövas, innan dess blod avtappas, såvida ej djuret dödas därigenom, att dess huvud hastigt avhugges.

§ 2.

Bedövningen skall verkställas på det sätt, att i stora hjärnan indrives en sprint eller skjutes in en kula; dock må vid slakt av ren bedövningen kunna verkställas genom att i stora hjärnan införes en för ändamålet lämplig kniv. Mindre djur må kunna bedövas genom slag i pannan.

§ 3.

Omedelbart efter bedövningen skall blodet avtappas. Innan detta skett, får djuret ej flås eller skällas. Fjäderfä må ej plockas, förrän döden inträtt.

§ 4.

Vid nödslakt, förorsakad av olycksfall eller sjukdom, må slakten verkställas på det sätt, som med för handen varande hjälpmedel kan anses för djuret medföra minsta lidande.

§ 5.

Slakt får utföras endast av däri kunnig person, som uppnått 18 års ålder.

§ 6.

Det ställe, å vilket slakt äger rum, skall med undantag för det fall, som i § 4 sägs, vara så beläget, att slakten icke kan åses från gata, allmän väg eller allmän plats. Barn under 15 år få ej närvara.

§ 7.

För överträdelse av bestämmelserna i §§ 1, 2, 3 och 5 ansvare, förutom den eller de personer, som utfört slakten, vid hemslacht djurets ägare samt vid yrkesslacht slakteriets innehavare och dess föreståndare. För överträdelse av bestämmelserna i § 6 svare den som äger att över lokalen råda.

§ 8.

Bryter någon mot vad i §§ 1, 2 och 3 stadgas, vare straffet böter eller fängelse i högst sex månader.

Överträdelse av bestämmelserna i §§ 5 och 6 straffes med böter från och med 5 till och med 100 kronor.

§ 9.

Allmän åklagare åligger att vid allmän domstol anhängiggöra åtal för överträdelse av föreskrifterna i denna lag.

§ 10.

Av böter, som enligt denna lag ådömas, tillfalle en tredjedel kronan och två tredjedelar åklagaren. Finnes särskild angivare, tage han hälften av åklagarens andel.

Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, förvandlas de efter allmän lag.

Denna lag träder i kraft den

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande förslag, får utskottet hänvisa till motionerna.

Historik. Frågan om införande av *bestämmelser mot onödigt plågande av husdjur vid slakt* har tidigare upprepade gånger varit föremål för behandling inom riksdagen.

1887, 1894 och 1895 års riksdagar. Redan vid 1887 års riksdag föreslogs i sådant syfte i en inom andra kammaren väckt motion, nr 80, en ändring i 18 kap. 16 § strafflagen. Nämda motion blev, efter att hava avstyrkts av lagutskottet i utlåtande nr 10, av båda kamrarna avslagen. Ej heller vid 1894 och 1895 års riksdagar väckta motioner i ämnet vunno riksdagens bifall.

1896 års
riksdag.

Då emellertid frågan ånyo upptogs genom en vid 1896 års riksdag inom första kammaren väckt motion, nr 30, beslöt riksdagen, att med bifall till det i motionen framställda yrkandet, i skrivelse till Kungl. Maj:t, nr 26, anhålla, »att Kungl. Maj:t täcktes dels låta utröna, om och till vilken utsträckning stadganden må kunna meddelas, i syfte att vid slakt av hemdjur minsta möjliga lidande medelst förutgående bedövning eller på annat ändamålsenligt sätt tillfogas djuren, dels ock, därest utredningen därtill föranleder, låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagstiftning i ämnet».

Sedan i anledning av riksdagens nämnda skrivelse yttranden infordrats från åtskilliga myndigheter, förklarade Kungl. Maj:t vid ärendets fördragning den 1 februari 1901, att framställningen icke skulle till vidare åtgärd föranleda.

Frågan var sedermera föremål för en inom andra kammaren vid 1903 års riksdag av herr Wavrinsky framställd interpellation.

1903 års
riksdag.

Vid 1909 års riksdag väcktes åter motioner i ämnet, nr 50 i första kammaren och nr 194 i andra kammaren, varvid de yrkanden, som framförts i 1896 års riksdagsskrivelse, återupprepades. Motionerna tillstyrktes av vederbörande utskott (första kammarens första tillfälliga utskott, utlåtande nr 10, och andra kammarens femte tillfälliga utskott, utlåtande nr 7) och biföllos av båda kamrarna.

1909 års
riksdag.

Uti den skrivelse till Konungen, nr 152, som blev en följd av kamrarnas nyssnämnda beslut, framhöll riksdagen följande:

»Det torde vara obestriddt, att, sedan frågan om särskild lagstiftning för slakt av husdjur för cirka ett tiotal år sedan behandlades av vederbörande myndigheter, förhållandena ej så litet hava förändrats. Landets djurskyddsföreningar hava under denna tid utvecklat en mycket livlig verksamhet för att bland allmänheten sprida kännedom om särskilt den gren av djurskyddet, som avser förbättrade slaktmetoder. Undervisningskurser i slakt hava anordnats och skriftliga råd och anvisningar rörande det från djurskyddsvänlig synpunkt lämpligaste tillvägagångssättet vid slakt hava spritts bland allmänheten, varjämte föredrag härom hållits å många orter. Nya ändamålsenliga slaktapparater hava upfunnits, vilka genom föreningarnas försorg blivit ganska allmänt spridda och alltmera tagits i bruk.

Såväl genom djurskyddsföreningarnas oförtrutna arbete som ock till följd av den stigande upplysningen bland allmänheten har förvisso efter hand ett humanare förfarande vid slakt av husdjur kommit till stånd.

Ehuru ytterligare förbättring uti ifrågavarande hänseende säkerligen står att vinna genom ett fortgående upplysningsarbete, synas skäl dock tala för att å detta område åvägbringas särskild lagstiftning, i syfte att såmedelst kunna än kraftigare råda bot för de ännu befintliga missförhållandena. Att en dylik lagstiftning skulle verksamt befrämja en humanare behandling av slaktdjuren, håller riksdagen för visst. Sedan näm-

ligen känslan av skyldighet att vid slakt undvika allt onödigt plågende av djuren numera hunnit tränga in i det allmänna rättsmedvetandet, skulle en sådan lagstiftning utan tvivel vara ägnad att alltmåra befästa denna uppfattning, på samma gång den komme att utgöra ett korrektiv mot dem, som ej äro mottagliga för upplysning av ovan angivna slag. Uti de av myndigheterna förut avgivna utlåtanden i ämnet har ock nära nog enstämmigt uttalats önskvärdheten av en dylik lagstiftning.

Att en lagstiftning i detta ämne bör innehålla positiva föreskrifter rörande förfaringssättet vid förrättande av slakt, anser riksdagen självfallet.

De tidigare utlåtandena i ämnet torde kunna lämna ej ringa ledning för bedömandet av vad dessa föreskrifter närmare böra innehålla. Såvitt handlingarna utvisa, har dock ej vid ärendets föregående behandling kommit under övervägande, huruvida eller i vad mån en sådan lagstiftning lämpligen bör omfatta jämväl renslakt.

Riksdagen anser, att den ifrågasatta lagstiftningen otvivelaktigt bör äga tillämpning å slakt, förrättad såväl av dem, vilka utöva slakteriyrket såsom näring, som ock av dem, vilka, utan att så är fallet, likväl eljest i mera avsevärd omfattning tillhandagå allmänheten med förrättande av slakt å dess husdjur. Däremot synes det riksdagen tveksamt, om lagstiftningens tillämpning bör utsträckas även till annan slakt å husdjur, synnerligast vad angår de mindre djuren. Utan tvivel skulle nämligen därigenom vissa olägenheter uppstå för den stora allmänheten, men å andra sidan synes följdriktigheten kräva en dylik utsträckning; och skulle, såsom tillförene framhållits, ändamålet med förevarande lagstiftning säkerligen till väsentlig del förfelas, om sådan utsträckning ej komme till stånd.

I fråga om själva sättet för slaktens förrättande anser riksdagen det allmänna krav böra uppställas, att med avseende å de djur, som ej avlivas genom huvudets skiljande från kroppen, bedövning må föregå blodavtappningen. Beträffande åter sättet för bedövningens åstadkommande synes viss frihet böra lämnas den, som förrättar slakten. Ytterligare utredning av sakkunniga torde dock i denna del erfordras.

Vad åter angår slakt efter judisk metod, äro meningarna mycket delade, huruvida detta slaktsätt, där det utövas av fullt sakkunnig och skicklig person, kan sägas vara förenat med större grymhet eller lidande för djuren än s. k. bedövningsslakt; och torde härutinnan en utredning böra verkställas av sakkunnige.

Beträffande slutligen de bestämmelser i övrigt, vilkas inrymmande i en blivande författning kan ifrågaställas, anser sig riksdagen i ärendets nuvarande skick sakna skäl att härutinnan närmare uttala sig.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen, som finner giltig anledning föreligga till ett förnyande av den utav 1896 års riksdag i ämnet gjorda framställningen, anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t dels låta utrona, om och till vilken utsträckning stadganden må kunna meddelas i syfte att vid slakt av husdjur minsta möjliga lidande medelst förutgående bedövning eller på annat ändamålsenligt sätt tillfogas djuren, dels ock, därest utredningen därtill föranleder, låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagstiftning i ämnet.»

1909 års riksdagsskrivelse är fortfarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Med anledning av i riksdagen upprepade gånger uttalade önskemål om en *utvidgning av begreppet straffbart djurplågeri*, framlade Kungl. Maj:t i *proposition nr 6 till 1921 års riksdag* förslag till lag om ändrad lydelse av 18 kap. 16 § strafflagen. Enligt föredragande departementschefens i propositionen uttalade mening borde såsom sådant anses varje handling, som kunde betecknas som misshandel av ett djur, således varje handling, som tillskyndade djur lidande av ej alltför obetydlig beskaffenhet och icke varit av omständigheterna påkallad.

1921 års
riksdag.

Första lagutskottet, som behandlade propositionen, framhöll i sitt utlåtande, nr 11, att det vore av vikt att tillse, att varje sådan behandling av djur, som av den allmänna uppfattningen stämplades såsom rättsstridig, komme att inrymmas under de i lagen givna straffbestämmelserna för djurplågeri. Prövostenen på en ny lag borde enligt utskottets mening i första hand vara, om det genom densamma bleve lättare att beivra sådana fall av otillbörlig behandling av djur, beträffande vilkas hänförande till straffbart djurplågeri dittills tveksamhet möjligen kunnat råda.

I enlighet med nämnda grundsatser formulerades därefter den lydelse av paragrafen i fråga, som sedermera godkändes av riksdagen och nu gäller.

När sedermera i en motion vid *1922 års riksdag*, nr 139 i andra kammaren, hemställdes, att den s. k. schächtningen eller slakt enligt judisk ritual skulle i allmän lag förbjudas, anförde första lagutskottet i utlåtande nr 7, bland annat, med hänvisning till den vid 1921 års riksdag beslutade ändringen av 18 kap. 16 § strafflagen:

1922 års
riksdag.

»För den händelse att vid den judiska slakten förekommer ett förfarande, som kan sägas ådagalägga uppenbar grymhet vid behandlingen av slaktdjuren, måste alltså ett sådant förfarande redan enligt nu gällande lag anses straffbart. En strafflagsändring i den av motionären föreslagna riktningen kan därför icke anses vara påkallad av något verkligt behov. Utskottet finner sig därför av denna anledning icke kunna tillstyrka motionen.

Härtill kommer dessutom, att det enligt utskottets mening icke kan vara lämpligt eller riktigt att i allmänna strafflagen införa ett specialstadgande av den natur, som av motionären föreslagits. Såsom redan i justitiekanslersämbetets förutnämnda yttrande framhållits, har den speciella lagstiftningen beträffande förfarandet vid slakt icke sin plats i den allmänna strafflagen. Skola åter i vår lagstiftning införas särskilda bestämmelser för reglerande av förfaringssättet vid slakt enligt judisk ritus, bör detta lämpligen ske i samband med införandet av en särskild slaktlag. Såsom förut omnämnts, är frågan om en sådan för närvarande under utredning. Intill dess denna utredning avslutats, torde några åtgärder från riksdagens sida, som kunna föregripa densamma, icke lämpligen böra vidtagas.»

Utskottet hemställde därför, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Utlåtandet blev av riksdagen bifallet.

Justitieombudsmannen
1922.

I justitieombudsmannens ämbetsberättelse av år 1923 finnes återgiven en av justitieombudsmannen den 18 december 1922 avlåten framställning till Kungl. Maj:t angående lag om slakt. I denna framställning anfördes bland annat följande:

I vårt land torde man numera hava kommit till en någorlunda allmän insikt om det otillbörliga i att tillfoga djur, vare sig husdjur eller vilda, lidande. Men mycken okunnighet och råhet finnes ännu att övervinna. Den fortskridande kulturella utvecklingen måste dock komma insikten om människans förpliktelser mot djuren att fördjupas och förpliktelsernas omfattning att vidgas. Såsom moment i denna utvecklings fortgång framstode 1921 års ändring i 18 kap. 16 § strafflagen och lagen den 6 maj 1921 om rätt i vissa fall för polismyndighet att omhändertaga djur.

I förevarande sammanhang vore det icke fråga om det i allmänna strafflagen kriminaliserade djurplågeriet i egentlig mening. Gällande strafflagstiftning torde fortfarande erbjuda svårigheter vid beivrande av grymhet vid slakt av djur. Bestämmelserna i 18 kap. 16 § strafflagen syntes icke tillräckliga för sådant ändamål. Det kunde vara vanskligt att avgöra, om i ett visst fall djurplågeri ägt rum eller ej, då hänsyn toges allenast till den använda slaktmetoden. Så mycket mera syntes enkla och för den stora allmänheten lättfattliga regler erfordras, om vad som vid slakt kunde anses tillåtet eller ej.

Visserligen kunde på detta område mycket vinnas genom ökad upplysning, och mycket hade kanske redan vunnits, men å andra sidan finge man ej förbise vikten av att lagstiftningen förmådde uppfylla de krav, som det allmänna rättsmedvetandet uppställde. Den goda verkan — uppfostrande å ena sidan och lugnande för känsliga sinnen å andra sidan — som en efter förhållandena väl avpassad lagstiftning medförde, finge ej underskattas.

De bestämmelser, som måste anses nödvändiga till skyddande av djuren mot onödigt lidande vid slakt, borde lämpligen meddelas i en särskild slaktlag, byggd på principen av skyldighet att bedöva djuret, innan det underkastades sådan behandling, som, därest djuret vore vid medvetande, vore ägnad att väcka ångest eller smärta. I främsta rummet borde lagstiftningen äga tillämpning på den yrkesmässiga slakten vid slakterierna. Mångenstädes vore anordningarna vid slakterierna ur djurskyddssynpunkt fullt tillfredsställande, men detta torde ej vara förhållandet överallt. Även om man möjligen kunde hysa någon tvekan angående lämpligheten av ett utsträckande av bedövningsplikten till all s. k. hemsakt, måste dock fordras, att den, som plågar tillhandagå allmänheten med förrättande av sådan slakt, skulle på ändamålsenligt sätt bedöva djuren. Anskaffandet av erforderliga bedövningsredskap medförde så ringa kostnad och fördelarna av bedövningsmetodens användande vore så stora, att ekonomiska betänkligheter ej behöfde uppstå.

Det hade yppat sig delade meningar rörande frågan, huruvida schäktingen vore förbunden med ett sådant lidande för djuret, att föregående bedövning kunde anses påkallad. För att i detta avseende komma till ett säkert resultat, torde en därför bestämt inriktad, inom Sverige utförd sakkunnig utredning erfordras.

Spörsmålet om humanisering av slakten vore moget för sin lösning. Denna för höjandet av vårt folks kulturnivå viktiga fråga kunde ej vidare undanskjutas. Alltför länge hade åtgärder förgäves påyrkats mot be-

stående missförhållanden på området; några större svårigheter att tillmötesgå de uttalade önskemålen torde ej föreligga.

Såsom i det föregående framhållits, avlät riksdagen senast år 1909 till Kungl. Maj:t skrivelse angående bestämmelser mot onödigt plågande av husdjur vid slakt. Denna framställning har emellertid ännu ej föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Utskottet.

Ehuru givetvis den stigande folkupplysningen och djurskyddsföreningarnas arbete under de gångna åren lett till att humanare slaktmetoder i allt större utsträckning kommit till användning, synes det utskottet dock fortfarande vara önskvärt, att hithörande frågor göras till föremål för en allsidig utredning i syfte att klarhet må vinnas rörande kvarstående missförhållanden och de åtgärder, som för deras avhjälpan må vara erforderliga. Med hänsyn härtill och under hänvisning till den långa tid, som förflutit, sedan riksdagen senast gjorde framställning i ämnet, får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville låta utröna, om och till vilken utsträckning stadganden må vara erforderliga i syfte att vid slakt av husdjur, genom föregående bedövning eller på annat ändamålsenligt sätt, förebygges, att onödigt lidande tillfogas djuren, ävensom, därest utredningen därtill föranleder, låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagstiftning i ämnet.

Stockholm den 13 februari 1925.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerman, Hederstierna, Jacob Larsson*, Rogberg, Edw. Larson, Klefbeck och P. E. A. Jonsson;

från andra kammaren: herrar Lindqvist i Halmstad, af Ekenstam, Lindley, Leo, Jansson i Edsbäcken, Nilsson i Antnäs*, Johansson i Brånalt och Söderberg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Johansson* i Brånalt, som anfört:

»Stigande folkupplysning och djurskyddsföreningarnas outtröttliga arbete för införande av humanare slaktmetoder hava medfört, att folkets rättsmedvetande i allmänhet reagerar mot onödig grymhet mot djuren vid slakt. Den år 1921 genomförda ändringen av 18 kap. 16 § strafflagen synes också, såsom utskottet erinrade i sitt utlåtande med anledning av den vid 1922 års riksdag väckta motionen om förbud mot slakt enligt judisk ritual, hava möjliggjort beivrande av sådant förfarande, som kan sägas ådagalägga uppenbar grymhet vid behandlingen av slaktdjuren.

Då vi nått så långt i fråga om humanisering av slaktmetoderna, som fallet för närvarande är, utan särskild lag på området, är det min övertygelse, att vi på upplysningens väg även rätt snart skola nå det mål motionärerna syfta till utan särskild lagstiftning, vilken jag därför anser vara obehövlig. Av allt att döma har även Kungl. Maj:t varit av denna mening, enär trots upprepade riksdagsskrivelser något förslag i begärt syfte icke framlagts. Därav torde också den slutsatsen kunna dragas, att en ny riksdagsskrivelse ej heller skulle leda till något resultat, då Kungl. Maj:ts hållning till frågan säkerligen förestavats av svårigheten, för att ej säga omöjligheten, att med lagstadganden på lämpligt sätt ingripa på hithörande område.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag yrka,

att ifrågavarande motioner måtte lämnas utan bifall.»